

досвід. — Наук.-практ. журнал. — К. : Вид-во «ДКС Центр», 2014. — № 8. — 2014. — С. 17-21

2. Статистична інформація [Електронний ресурс] / Держ. ком. статистики України. — Електрон. дан. — Офіц. веб-сайт. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

3. Промисловість. Світ у цифрах // The Economist. Тиждень — Світ у 2016. — Український випуск. — С. 94.

4. Туризмологія: концептуальні засади теорії туризму : монографія / Керівники проекту: доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України В. С. Пазенок, доктор педагогічних наук, професор В. К. Федорченко. — К. : Видавничий центр «Академія», 2013. — С. 59.

5. Кукина, З. Дороже денег / Зинаида Кукина, Сергей Иванов // Инвестгазета. — 2014. — № 5. — С. 6-7.

ПРОБЛЕМИ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Осадчук А. П., студентка

*Науковий керівник: Прихно І. М., к.е.н., доцент
Черкаський державний технологічний університет*

В останні роки в більшості країн світу намічена динаміка зростання потреб людини. За даними статистики, темпи приросту потреб людини значно переважають темпи приросту доходів домогосподарств. Розрив між ними покривається, в основному, споживчим кредитуванням, яке відіграє значну роль не тільки у забезпеченні соціальних потреб населення, а й впливає на розвиток економіки країни в усіх сферах, починаючи від виробництва та реалізації товарів та послуг до функціонування окремих ланок фінансової системи, в тому числі й державного бюджету.

На сьогоднішній день на ринку споживчого кредитування існує низка невирішених проблем, які мають місце з початку фінансової кризи. У докризовий період споживче кредитування розвивалося швидкими темпами. Темпи росту обсягів споживчих кредитів перевищували темпи росту реальної заробітної плати та доходів населення.

Частка споживчих кредитів у загальному обсязі кредитного портфеля станом на 01.10.2014 р. склала 26,75 %, причому 57,33 % всіх споживчих кредитів були надані в іноземній валюті [1].

Активізацію споживчого кредитування у даний період можна пояснити спрощенням процедури надання кредиту, входженням на український банківський ринок іноземних банків, що надало доступ до більш дешевих ресурсів, а також високою дохідністю таких кредитів у порівнянні з іншими кредитними продуктами.

У період фінансової кризи при нестабільності макроекономічного середовища, реалізації валютного ризику темпи росту споживчого кредитування значно зменшилися. У цей період майже 30% споживчих кредитів були визнаними проблемними [1].

Причинами такої ситуації можна назвати недосконалу систему оцінки кредитоспроможності позичальників, що використовували банки, та підвищення валютного курсу, внаслідок чого значно збільшилися зобов'язання клієнтів перед кредиторами. Для покращення якості кредитного портфеля Національним банком України прийнято рішення про заборону надання валютних кредитів фізичним особам.

Починаючи з 2010 року, спостерігається відновлення попиту та пропозиції на споживчі кредити, що підтверджується збільшенням їх обсягів на 2,64 %, а в 2013 році темпи росту споживчих кредитів перевищують темпи росту реальної заробітної плати та доходів населення [1].

Це свідчить про покращення ситуації на ринку банківського споживчого кредитування. При цьому додатково існують ряд одноразових комісій та платежів, які завищують реальні процентні ставки, та про які у більшості випадків не повідомляється клієнтам.

У результаті в банківській системі України з'явилися наступні негативні тенденції:

- зниження якості банківських активів;
- втрата довіри з боку вкладників;
- суттєве падіння курсу національної валюти;
- погіршення показників капіталізації банків;
- скорочення ресурсної бази банків;
- зростання процентних ставок;
- збільшення обсягів неповернених кредитів.

Під час світової фінансової кризи причини кризових явищ при здійсненні банківського споживчого кредитування вимагають подальшого висвітлення та більш детальних досліджень.

Зазначені прояви спричинені впливом певних не лише зовнішніх, а й внутрішніх чинників, найвагомішими серед яких були такі:

– відсутність суттєвих зрушень у структурному реформуванні економіки – тривале проведення економічної політики на засадах соціального популізму мало наслідком поглиблення макроекономічних диспропорцій, які в умовах реалізації зовнішніх ризиків призводили як до прискорення інфляційних процесів, так і до виникнення тиску на обмінний курс гривні;

– посилення напруги на світових фінансових ринках – погіршення глобальної ліквідності, банкрутство провідних банків США та націоналізація кількох великих банків у країнах Європи значно обмежили доступ українських банків до зовнішніх джерел запозичень, що вплинуло на стан їх ліквідності та посилило попит на іноземну валюту на внутрішньому ринку;

– штучно спровоковане посилення недовіри до фінансового стану окремих банків, у т.ч. через відповідні публікації в засобах масової інформації – вплинуло на загальний рівень довіри між банками, зниження обсягів операцій на міжбанківському ринку, спровокувало погіршення очікувань населення та знижувало довіру громадян до банківської системи в цілому.

У відповідності до циклічності розвитку споживчого кредитування в Україні умовно можна виділити 4 його етапи (табл. 1) [2, с. 42].

Таблиця 1 – Етапи розвитку споживчого кредитування в Україні

№ з/п	Етап	Спад/Підйом	Причини
1	2006 – I пол. 2008	Підйом	Економічне зростання, прихід міжнародних банків
2	I пол. 2008 – 2009	Спад	Девальвація, ріст процентних ставок, зниження якості активів
3	2010 – 2013	Підйом	Необхідність джерел фінансування, висока прибутковість
4	2014 – по теперішній час	Спад	Зниження ліквідності банківської системи, знецінення доходів

У 2014 році сегмент споживчих позик увійшов у глибоку кризу: обсяг кредитів знизився, кількість кредиторів зменшилася на третину, середні реальні ставки по деяких видах позик зросли на 10–13 процентних пунктів.

Офіційна статистика від Національного банку України демонструє зовсім невелике зменшення обсягу споживчих позик українців за 2014 рік. За даними регулятора на кінець листопада 2014, кредитний портфель склав 137,3 млрд. грн., у той час як наприкінці грудня 2013 він становив 137 350 млн. грн. [1].

Зважаючи на останні тенденції у динаміці обсягів споживчих кредитів, змін в їхній структурі та підвищення всіх видів ризиків можна виділити загальні проблемні питання:

- 1) невисокий рівень доходів населення;
- 2) недостатньо кваліфікований персонал;
- 3) низький розвиток інфраструктури кредитного ринку;
- 4) недосконала система фінансового скорингу;
- 5) низький рівень розуміння населенням умов кредитування.

Виходячи з вищезазначеного матеріалу, необхідним є створення такого механізму споживчого кредитування, який забезпечить захист прав та законних інтересів як споживачів, так і кредиторів. Тому для вирішення цих завдань необхідно здійснити наступні кроки:

- 1) удосконалити механізм здешевлення кредиту;
- 2) удосконалити механізм попередньої перевірки позичальника;
- 3) провести навчальні тренінги для персоналу;
- 4) розширити системи банкоматів, удосконалити системи електронних платежів;
- 5) поліпшити якість обслуговування та консультацій клієнтів.

Соціально-економічним наслідком реалізації даних кроків буде розвиток цивілізованого ринку у цій сфері. Крім того, це дозволить: убезпечити споживачів фінансових послуг від ризиків порушення їх прав завдяки надання їм повної та прозорої інформації для прийняття рішення; встановленню відповідальності фінансових установ за порушення прав споживачів фінансових послуг; забезпечити надійність банківської та фінансової системи через унеможливлення видачі кредитів споживачам з неналежною кредитоспроможністю; створити дієву систему захисту прав споживачів фінансових послуг через врегулювання питань повноважень державних органів; забезпечити сталий розвиток економіки України через поживлення споживчого кредитування.

Література.

1. Основні показники діяльності банків України на 31 грудня 2015 р. – Електронний ресурс // Офіційний сайт Національного банку України. – www.bank.gov.ua
2. Харабова В.М. Проблеми розвитку споживчого кредитування в Україні / В.М. Харабова // Інвестиції : практика та досвід. – 2016. – С. 41-45.